

TOEVAL, KUNST EN EEN BEETJE MATHESIS

Lapis lazuli

Dit kunstwerk (in figuur 1) trof mij door zijn prachtige blauwe kleur en de verstilde witte banen en heel fijne lijntjes.

Daaraan is echter geen kunstenaar te pas gekomen... of misschien toch wel?

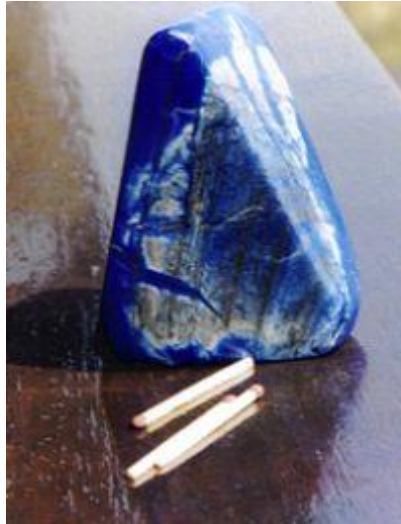

Figuur 1. Kunst?

Het is een vlak van een wigvormig stuk lapis lazuli dat ik tegenkwam bij een tapijthandelaar.

Lapis lazuli is een bijzonder duur gesteente, dat op grote hoogte in Noord-Oost-Afghanistan "mondjesmaat" gevonden wordt. Grote stukken zijn zeldzaam en dit was voor de eerste keer dat ik zo'n groot stuk zag, en dan nog wel met zo'n prachtige tekening en aantrekkelijke vorm. Meestal wordt lapis lazuli gebruikt voor sieraden: ringen, halssnoeren, etc. Vroeger werd het ook, zeer fijngemalen en gebonden met eiwit of olie, door schilders gebruikt; tegenwoordig worden voor blauwe kleuren veel goedkopere synthetische grondstoffen gebruikt.

Ik vroeg me af waarom de Afghaanse steenbewerker deze brok lapis in deze vorm gezaagd en gepolijst had. Waarom niet verzaagd in kleine stukjes; dan was hij zeker geweest van afnemers die het in sieraden konden verwerken?

Figuur 2. Het "kunstwerk"

Waarschijnlijk heeft de bewerker gezien, dat er bij toeval een interessant patroon in zijn steen zat, en heeft hij geprobeerd dit blokje een aantrekkelijke vorm te geven.

Boomknoest

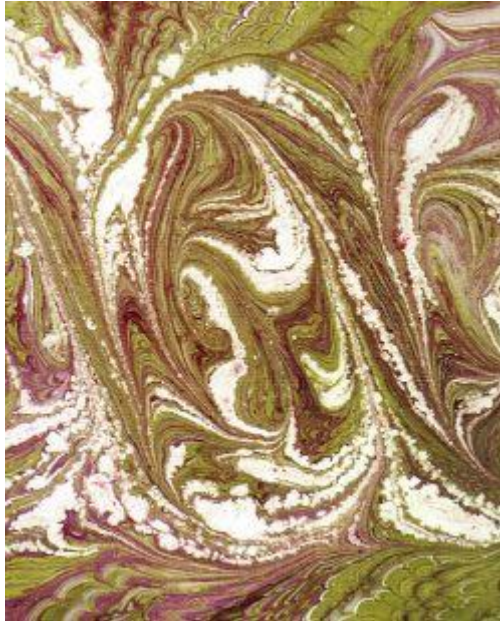
In Utrecht woonde tot voor enige jaren een kunstenaar die houtsculpturen maakte. Zij vond een grote boomknoest en bewerkte die tot een bolvorm met een middellijn van 40 cm. Er kwamen prachtige structuren en kleuren tevoorschijn. Het knoestige, ruwe deel (figuur 3) was haar eigen keuze, maar de structuren en kleuren die tevoorschijn kwamen waren te danken aan het toeval.

Figuur 3 en 4. Van knoest naar bol

Fractal ?

Toen ik een bevriende collega de prent liet zien die hier als figuur 5 is afgebeeld, bestudeerde hij die langdurig. Daarna gaf hij hem terug en zei: "Knap hoor, een bijzonder ingenieus programma heb je daarvoor gebruikt. Staat het nog op je PC ? Ik kon hem niet helpen, want het was geen fractal, maar een uitvergroting van een stukje gemarmerd papier... helemaal "handmade"!"

Figuur 5. De quasi fractal

Bij het marmieren van papier worden druppeltjes olieverf op een wateroppervlak aangebracht. (Dat is tenminste een van de vele technieken.) De verfdruppeltjes vloeien uit en stoppen daarmee als ze tegen een deel komen waarop al verf is aangebracht. Als het hele oppervlak met verschillende kleuren bedekt is, kan men nog geen zinnig patroon herkennen. Nu wordt een dun staafje of een kam van staafjes over de verflaag getrokken en dan ontstaan de patronen. Tenslotte wordt een vel papier over het badje gelegd; het papier neemt de verflaag op en het werk is klaar.

Het resultaat kan een simpel patroon zijn dat een boekbinder kan gebruiken voor de omslag van een boek of voor de schutbladen, maar het kan ook een waar kunstwerk op zich zijn.

Een van de bekendste Nederlandse kunstenaressen op dit gebied is [Karli Frigge](#). Veel ervaring en creativiteit kunnen wonderlijke resultaten opleveren. Maar ook het toeval speelt een belangrijke rol, want de verfdruppeltjes laten zich niet sturen zoals een schilder zijn penseel stuurt. Het uiteindelijke resultaat is altijd weer een verrassing.

Monica Buch een Utrechtse kunstenaar gebruikt ook het toeval (maar wel erg bijgestuurd) de laatste jaren in haar werken. Daarover wellicht een andere keer.